

3. Мірошніченко Г. Типологія сучасної реклами. *Вісник РУДН. Серія: Літературознавство, журналістика*, 2012. № 4. С. 146–153.
4. Ніколащенко Ю.А. Лінгвістичні особливості німецьких рекламних текстів та їх переклад. *Молодий вечний*, 2018. № 4. С. 590–593.
5. Brinker K. Linguistische Textanalyse. Eine Einführung in Grundbegriffe und Methoden. *Besch W., Steinecke H. Grundlagen der Germanistik, Bd. 29*. Berlin: Erich Schmid Verlag, 2005. S. 27–87.
6. Busse U. Typen von Anglizismen: von der heiligo Geist bis Extremsparing – aufgezeigt anhandausgewählter lexikographischer Kategorisierung. *Stickel G. Neues und Fremdes im deutschen Wortschatz. Aktueller lexikalischer Wandel*. Berlin, 2001. S. 131–155.
7. Janich, Nina. Werbung. Ein Arbeitsbuch. Tübingen: Narr, 2003. 271 S.
8. Römer, Ruth. Entwicklungstendenzen der Werbesprache seit der Mitte des 20. Jahrhunderts. *Besch, Werner u.a. (Hgg.) Sprachgeschichte, 2.Auflage, Bd. 2, 2146-2151*. Berlin; New York: de Gruyter, 2000. S. 68–89.
9. Willems H. Vom Handlungstypen zur Weltkultur: Ein Blick auf Formen und Entwicklungen der Werbung. Wiesbaden, 2003. 75 S.

УДК 811.111'373.2(09)

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.19.2.4>

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК АНГЛОМОВНИХ АБРЕВІАЦІЙ ТА СКОРОЧЕНЬ

HISTORICAL DEVELOPMENT OF ENGLISH SPEAKING ABBREVIATIONS AND CONTRACTIONS

Пономаренко О.В.,

orcid/0000-0003-2890-3853

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

У статті досліджено історичний розвиток видів мовної економії в публіцистиці, а саме те, як історичні зміни вплинули на сучасний стан аббревіацій та скорочень, тому що прогресуюче поповнення фонду аббревіатур стає істотним фактором, який заслуговує вивчення, оцінки та пошуків раціонального підходу. Було досліджено поетапну появу аббревіацій та скорочень, починаючи з Давньої Греції та Стародавнього Риму. Були висвітлені причини появи аббревіацій та скорочень, які були зумовлені необхідністю фіксації нових фрагментів суспільного досвіду лексичними засобами. Скорочені одиниці, що виникли як засіб економії, спочатку з'являлися в розмовній мові і вже потім переходили в стилі письмової мови. У процесі дослідження було виявлено, що саме на письмі в англійській мові з'явилися перші скорочення, які спочатку були графічними, потім частина з них піддалася лексикалізації, тому що процес спрощення складних одиниць будь-якого типу є неминучим. Взагалі можна сказати, що обширний розвиток та використання аббревіатур та скорочених лексичних одиниць набули популярності не тільки в англійській, а й в багатьох інших мовах. Процес використання скорочень набирає обертів і стає дедалі важче відстежувати та фіксувати кількість нових скорочень, що з'являються майже кожного дня. Швидкий потік появи та поширення нової інформації зумовлює появу аббревіатур та скорочень. Такі процеси пояснюють появу спеціальних одиниць – символів, які забезпечують вербальну взаємодію між тим, хто надсилає повідомлення, і тим, хто його отримує. Усі ці тренди та тенденції не могли не зацікавити науковців – лінгвістів, які і стали досліджувати новітні мовні тенденції, відстежуючи систему аббревіатур і скорочень із самого їх початку, тобто ще з прадавніх часів.

Ключові слова: аббревіатура, скорочення, аббревіація, розмовна мова, письмова мова, словотвір.

In the article we researched the development of linguistic saving in publicism. We dealt with historical changes which influenced modern abbreviations and contractions because the obvious appearance of a great number of abbreviations and contractions became the factor which required further investigation, evaluation and rational ways search. We investigated graduate appearance of abbreviations and contractions starting with the period of ancient Greece and Rome. The article dealt with the reasons why abbreviations and contractions appeared. As a result we found out that they fixed different social events with the help of new lexical units. Having appeared as the means of linguistics, they initially penetrated into spoken language but later occurred in the styles of written language too. In the process of research we found out that at first abbreviations and contractions appeared in the written language in the form of graphic drawing. And later turned into lexical units, because everything tended to be more simple. So, the extensive development and use of abbreviations and shortened lexical units has become the general trend for many languages; number of shortenings in the world is growing rapidly and brand-new abbreviations are becoming more and more difficult to keep count of. The rapid continuous information growth urges to reduce the amount of information by condensing it to abbreviations. Such process results in

an increased amount of special symbolic units, while it provides interaction between the verbal sender and its recipient, addressee. We can say that upcoming trends in linguistics started bothering linguists-scholars, therefore we decided to follow the appearance of abbreviations and contractions, starting with ancient periods.

Key words: abbreviation, contraction, spoken language, written language, word formation,

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Було використано тексти англomовної публіцистики, а саме медіасфери Інтернет-видань (статті та повідомлення в соціальних мережах).

Постановка завдання. Мета статті – дослідити появу аббревіатур та скорочень, яка була зумовлена історичними етапами розвитку суспільства.

Виклад основного матеріалу. Початок процесу скорочення слів належить до глибокої старовини. Скорочення були поширені ще в Давній Греції та Римі. Поява і поширення аббревіального способу словотворення в латинській мові лежить у прояві загальномовної тенденції до економії і пов'язана з необхідністю фіксації нових фрагментів суспільного досвіду лексичними засобами. Отже, аббревіатурні процеси відтворювали логіку, характерну для будь-якої національної мови. Скорочені одиниці спочатку з'являлися в розмовній мові і вже потім переходили в стилі письмової мови. Підвищення грамотності спричинило появу тенденцій до аббревіацій. Сучасний розвиток засобів електронної комунікації, а саме Інтернету, мобільних телефонів, служив поштовхом для значного зростання мовних скорочень, які уможливають надання мовним виразам простоти та прискорюють мовленнєвий процес [8, с. 120–130].

Саме на письмі в англійській мові з'явилися перші скорочення. Спочатку вони були графічними, потім частина з них піддалася лексикалізації, тому що процес спрощення складних одиниць будь-якого типу є неминучим. Читання графічних скорочень за назвами літер, поступове формування у стабільне слово – це один із шляхів до перших лексичних скорочень в англійській мові. І саме аббревіаційні процеси відтворюють логіку, характерну для розвитку цієї мови, яка прагне до простоти виразів та збереження інформаційної значущості для цілей комунікації.

Початок процесу скорочення слів належить до глибокої старовини. Аббревіатура в різних видах записаної мови так само стара, як сама письмова мова. Аббревіація (від лат. *Abbrevio* – «скорочено») веде свою історію від шумерів, чия писемність вважається першою із зареєстрованих на Землі (IV ст. до н.е.). Сам термін *elleipsis*, що означає «упущення, пропуск», був створений і вживався в риториках й граматиках Стародавньої Греції в II–III ст. до н.е. поряд із шумерським (IV ст. до н.е.). Під цим терміном малося на увазі скорочення коштів мовного виразу, особливо в струк-

турі речення, стислість якого порівняно з повним або логічно правильним являла собою незакінченість або скороченість. Античні вчені та ритори вважають, що новоутворені скорочені одиниці малі інше емоційне забарвлення порівняно з тими повними варіантами цих одиниць, які традиційно висловлювали це значення. Вважається, що греки вперше звернули увагу на те, що еліптичні слова можуть використовувати як мовний засіб впливу на адресата мовлення. Окрім того, вони вирізняли риторичний і граматичний еліпсис. У сучасній англійській мові розвинулося скорочення *Xmas* <*Christmas*, яке сходить до грецьких слів *Christ* <*Khri'stos*, *X* <*chi*, *p.Chr.n.* <*Post Christum natum* (від Різдва Христового).

Скорочення слів було поширене і в Стародавньому Римі. У процесі вивчення римської військової присутності в Херсонесі (середина II – перша третина III ст.) було зроблено кілька археологічних відкриттів, що дали змогу виявити принципово нові моменти в організаційній структурі римських військ, що дислокувалися в Херсонесі та його окрузі [7, с. 63]. Серед керамічної епіграфіки Херсонеса відоме клеймо на черепиці з аббревіатурою *VEMI*, яке пропонувалося розшифрувати як *ve* (*terapogum*) *mi'ssiciorum*), а черепиці з такими клеймами – як продукція, яку виготовляла група ветеранів римської армії, що жила в херсонеському гарнізоні. Однак таке відновлення аббревіатури *VEMI* не було прийняте, і було запропоновано розшифровувати це клеймо як *V* (*exillatio*) *e* (*hercitus*) *Moesiae*) *inferior*). Проте таке відновлення аббревіатури до останнього часу розглядалося лише як можливий варіант розшифровки аббревіатури *VEMI*, бо скорочення *V* <*vexillatio* не є характерним для латинської епіграфіки. Також у час розкопок на територіях Балаклави були знайдені залишки культового комплексу, пов'язаного із шануванням римськими військовослужбовцями Юпітера Доліхена, де було виявлено напис, в якому згадувався відомий військовий трибун Антоній Валент. На відміну від відомих епіграфічних пам'ятників, у новому написі, який був на фрагменті пресвятого Геркулесу, його посада позначена як *trib* (*unus*) *milit* (*um*) *vexill* (*atio*) *exerc* (*itus*), яку можна доповнити як *M* (*oesiae*) *i* (*nferior*). Отже, аббревіатура клейма *VEMI* була правильно відновлена як (*exillatio*) *ekhercitus*) *M* (*oesiae*) *i* (*nferior*). Отже, нетипові для латин-

ської епіграфіки скорочення V>vexillatio були продиктовані не законами мови, а бажанням економії місця в процесі виготовлення матриці клейма. Латинські написи, виявлені на території Балаклави, свідчать про те, що черепиці з клеймами VEMI почали виготовляти римські військовослужбовці в середині – третій чверті II ст. До того ж часу належить черепиця з клеймами OPUSNOV <opus nov (um), що виявлена в Херсонесі та на території Балаклави й ототожнюється з Новієм Ульпіаном (Novius Vlpianus), центуріоном I Італійського Легіону [8, с. 57–70].

Аналогічні скорочення зустрічаються в грецьких курсивних папірусах і написах на бронзових монетах, які самі собою не мали великої цінності і чия купівельна номінальна здатність підтверджувалася відповідною спеціальною ухвалою сенату (SC <Senatus Consulto). Аббревіатури використовувалися також для скорочення одиниць міри та ваги. Майже всі бронзові монети, випущені до кінця II ст. н.е., мають на зворотному боці монети букви SC. Також в епоху імперії було випущено кілька серій монет із дорогоцінних металів, які мали напис EX SC.

Отже, аббревіація набула поширення. Римські юристи, наприклад, так часто вдавалися до суспензії, що були складені зводи скорочень (Notae iuris), які дійшли згодом до середньовіччя. Метод контрактири, тобто скорочення слова завдяки його початковим літерам і закінченню, греки використовували спочатку для скороченого написання так званих Nomina sacra (святих імен): ths <theos (бог). Римляни запозичили цю систему і застосовували її для позначення звичайних понять: fris fratres (брат), graa <gratia (подяка) [7, с. 87].

Причина появи і поширення аббревіального способу словотворення в латинській мові лежить у прояві загальномовної тенденції до економії й пов'язана з необхідністю фіксації нових фрагментів суспільного досвіду лексичними засобами. При цьому аббревіація виявлялася одним із способів, що відповідають прагматичним установам словотвору. Чи була аббревіація способом словотворення, яка мала поширення на територіях давніх держав, зокрема Римської імперії, можна судити лише за досить численними літературними пам'ятками. Однак там не відбиваються особливості та характеристики всієї національної мови, оскільки комунікація в соціумі не може проходити лише у формі письмового спілкування, її вербальний аспект надзвичайно важливий для функціонування будь-якої мови [5, с. 97–102].

Мова існує лише в суспільстві і світі людей, і кожне явище знаходить своє відображення і пере-

ломлення на всіх рівнях мовної системи: починаючись в усному мовленні, воно переходить в інші стилі мови, а розпочавшись у науковому або офіційному функціональному стилі, воно через інші переходить в усний, при цьому відображення має національно зумовлений та історичний характер. Чим вищим, наприклад, є ступінь демократизації художньої літератури, тим більше розмовна мова впливає на мову художньої літератури [3, с. 35–42]. Виходячи з того, що аббревіатурні процеси відображають логіку, характерну для розвитку будь-якої національної мови, яка прагне до простоти мовного виразу й збереження його інформаційної значущості для цілей комунікації, ми вважаємо, що аббревіація спочатку виникла лише як засіб економії в писемності набагато пізніше (в англійській мові – в XVI ст.). Скорочені одиниці стали з'являтися в розмовній мові й вже потім переходили в стилі письмової мови, за винятком, звісно, термінології й авторської неології. Про це, зокрема, свідчить той факт, що найдавнішими пам'ятникам, які виникли стихійно, можна вважати ініціальні скорочення літерного типу, оскільки родючим середовищем для них служила сама писемність. Саме на листі в тій чи іншій мові неминуче виникають графічні скорочення з подальшою лексикалізацією окремих із них, бо процес спрощення складних одиниць будь-якого типу неминучий [2, с. 79–85].

Підвищення грамотності, як свідчить історія, спричинило появу тенденцій до аббревіацій. Процес стандартизації англійської мови з XV до XVII ст. свідчить про зріст кількості аббревіацій. У цей час було чути заклик до того, щоб вважати еталоном англійської мови мову королівського двору, однак неологізми розмовного мовлення активно проникали до вищих прошарків суспільства. Поступово скорочення стають звичним явищем у всіх сферах життя та соціальних колах, хоча вже у XVIII–XIX ст. скорочення піддавались нападкам із боку пуристів, що, однак, означає велику кількість та інтенсивність вжитку таких одиниць мови у мовленні. У 1830-х роках у США, починаючи з Бостона, та з початком розквіту філології та лінгвістики в академічних колах Британії скорочення набули популярності. Іноді як симптоматичний приклад цього наводять аббревіацію імен «батьків сучасної етимології» Дж. Толкієна та його друга К. Льюїса, а також інших членів Оксфордської літературної групи, відомої як «Інклінги». Аналогічно, за століття до цього, в Бостоні почав переможну ходу популярний навіть зараз термін ОК [9, с. 78–93].

Після Другої світової війни британці значно зменшили вживання крапок та інших знаків пунктуації у скороченнях у текстах, щонайменше, напівофіційного стилю, тоді як американці все ще дотримувались старих правил вжитку та й нині дотримуються їх більше, ніж британці. Класичним прикладом, якій американці вважають досить цікавим, було вживання проміжної коми в назві Британської організації секретних агентів “Special Operations, Executive” > “S.O., E” – її вилучили приблизно у 1960 році. Але до цього британці були більш скрупульозними в дотриманні французьких форм. У французькій мові крапка стоїть наприкінці аббревіатури, лише якщо її остання літера є останнього літерою слова, яке вона позначає: “M.” є скороченням від “monsieur”, тоді як “Mme” є скороченням від “madame”. Як і інші лінгвістичні набуття в континентальних південних сусідів, британці з готовністю перейняли це правило, тоді як американці встановили простіші норми [2, с. 45–48].

Однак із плином років нестача конвенцій призвела до того, що важко вирішити, які скорочення від двох слів потрібно вживати з крапкою, а які ні. Американські ЗМІ мають тенденцію до вживання крапок у двоскладних аббревіатур типу U.S <United States, але ні PC <personal computer чи TV <television. Більша частина британської преси взагалі поступово позбулася звички вжи-

вати крапки в аббревіатурах. Мінімізація пунктуації в машинописі стала жаданою з позиції економії у 1960-х та 1970-х роках для багатьох користувачів плівкової стрічки, оскільки крапка чи кома займали ту саму довжину дорогої стрічки, що не могла бути використана вдруге, як і велика літера.

Поширення засобів електронної комунікації (мобільних телефонів, Інтернету) у 1990-х роках слугувало поштовхом для значного зростання кількості розмовних скорочень, особливо завдяки популярності служби коротких повідомлень SMS, яка здебільшого обмежує текстові повідомлення 160 знаками. Пізніше, в 2000-х роках, з’явився “Twitter”, що надав послугу соціальної мережі, в якій текстові повідомлення обмежені 140 символами.

Таким чином, саме на письмі в англійській мові з’явилися перші скорочення. Спочатку вони були графічними, потім частина з них піддалась лексикалізації, тому що процес спрощення складних одиниць будь-якого типу є неминучим. Читання графічних скорочень за назвами літер, поступове формування у стабільне слово – це один зі шляхів до перших лексичних скорочень в англійській мові. І саме аббревіаційні процеси відображають логіку, характерну для розвитку цієї мови, яку прагне до простоти виразів та збереження інформаційної значущості для цілей комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Англо-русский словарь американского сленга. Москва : Книжный ряд, 1993. 544 с.
2. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка : учебник. Ленинград : Просвещение, 1973. 303 с.
3. Бацевич Ф.С. Основы комунікаційної лінгвістики : підручник. Київ : Академія, 2009. 376 с.
4. Волошин Е.П. Аббревіатуры в системе английского языка : дис. ... канд. филол. наук. Москва, 2005. С. 12–18.
5. Горшунов Ю.В. Новая аббревиатурная и отаббревиатурная лексика английского языка : учебное. пособие к спецкурсу. Бирск : БГПИ, 1998. 99 с.
6. Зацний Ю.А., Пахомова Т.О. Мовата суспільство: збагачення словникового складу сучасної англійської мови. Запоріжжя : Запорізьк. держ. ун-т, 2001. 243 с.
7. Зубарь В.М. О римских войсках в Херсонесе и его округе в свете новых открытий : справочник. Варшава, 2000. 245 с.
8. Мечковская Н.В. История языка и история коммуникации: от клинописи до интернета. Москва : Флинта, 2009. 250 с.
9. Уфимцева А.А. Типы словесных знаков. Москва, 1974. 218 с.
10. Худолій А.О. Динаміка функціональних змін у мові американської публіцистики початку ХХ : дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2003. 275 с.
11. The Oxford Dictionary of New Words. New York : Oxford University Press, 1998. 375 p.